

Visszaélés-bejelentők: Hősök vagy besúgók?

Hazánkban még most is gyakran hallani olyan hangokat, hogy aki bejelentést tesz az besúgó, pedig kifejezetten bátor cselekedetet, mely a bejelentő vonal által hatékony eszköz lehet a szervezetben belüli visszaélések feltárásában és megelőzésében.

A dilemma

Angolszász társadalmakban az ún. Whistleblower-eket (azokat, akik „megfújják a figyelmeztető sípot”, felhívják a figyelmet valamely visszaélésre) széleskörű elismerés övezi, nagy horderejű visszaélések leleplezői gyakran kerültek például híres magazinok címlapjára. Ezzel szemben hazánkban még most is gyakran hallani olyan hangokat, hogy aki bejelentést tesz az besúgó, valamilyen módon elítélendő cselekményt végez. Vajon mi az igazság, **miért különbözik ugyanazon magatartás megítélése ennyire?**

A kérdésfelvetésnek különös aktualitást ad az, hogy a visszaélés-bejelentésekhez kapcsolódóan 2019-ben kihirdetett EU 2019/1937 sz. irányelv 26. cikke szerint a nemzet államoknak 2021. december 17-ig implementálniuk kell az irányelvben megfogalmazott rendelkezéseket a saját joggyakorlatukba.

A mi válaszunk

Dramaturgiai szempontból ugyan sosem jó előre lelőni a poént, azonban már most eláruljuk, hogy hozzánk az első vélemény áll közelebb: **szerintünk értékelni, jutalmazni kell azt, aki veszi a bátorságot ahhoz, hogy ilyen helyzetben felemelje a hangját és nem elítélni.** Azon túlmenően, hogy aki visszaélést követ el (legyen az mégoly csekély is), az egy adott normarendszerrel megy szembe, és így minden eszköz, ami ennek megakadályozását, feltárását célozza az támogatandó, maga a „spontán bejelentés” szerintünk kifejezetten bátor cselekedet. A legtöbb esetben a bejelentőnek nem származik közvetlen előnye abból, ha felhívja a figyelmet valamely visszaélésre, sőt gyakran komoly kockázatot vállal, retorziókat teszi ki magát. Tegyük a szívünkre a kezünket: nem egyszerűbb néha elfordítani a tekintetet, mint „beleállni” egy ilyen helyzetbe? Nem gondoljuk néha, hogy aki visszaélést követ el, az más aljasságra is képes lehet, akár bosszút is állhat rajtunk, ha kiderül, hogy mi le akartuk buktatni?

A moralizálástól eltekintve: mitől értékes a bejelentés a szervezet számára?

Aki bejelentést tesz, információt szolgáltat egy vélt vagy valós visszaélésről, az mindezen megfontolások dacára megteszi ezt a fontos lépést, személyes kockázatot vállal, a legtöbb esetben anélkül, hogy ezért jutalmat remélhetne. Ez tehát az emberi oldala, ami miatt szerintünk támogatni kell ezt a magatartást. A másik oldal azonban az érintett szervezet oldala, ami miatt még talán sokkal indokoltabb a bejelentések ösztönzése.

Az ACFE^[1] egy korábbi, igen nagy mintán végzett felmérése^[2] alapján **egy „átlagos” szervezet éves árbevételének akár 5%-át is elveszítheti visszaéléseknek tulajdoníthatóan.** Jelen bejegyzésnek nem célja az „ijesztgetés”, de abszolút számokban kifejezve (és hogy ne menjünk messzire, csak a mi régióink adatait figyelembe véve), a „tipikus” csalásügy medián értéke 133.000,- USD. Mindenesetre azt talán nagyobb kockázat nélkül kijelenthetjük, hogy a visszaélés nem jó dolog, kárt okoz szervezetünknek és ahogy csak tudunk, küzdenünk kell ellene!

És most figyeljünk! Ugyanezen tanulmány szerint messze a **leghatékonyabb visszaélés-feltárási csatorna a bejelentések kivizsgálása.** A vizsgált és feltárt esetek 43%-ra bejelentés nyomán került feltárássra. (Ez több, mint a következő 5 leghatékonyabb csatorna részaránya együttvéve!) A tanulmány azt is hangsúlyozta, hogy azon szervezeteket, ahol volt ilyen „**intézményesített**” **bejelentő vonal**, jelentősen kisebb (fele akkora) medián kárérték jellemezte, mint azokat, ahol nincs ilyen vonal. Ugyanígy ez utóbbiakban átlagosan másfélszer addig tudtak elkövetők egy „tipikus” csalással visszaélni amíg le nem buktak, mintha lett volna bejelentő vonal. Végezetül a tanulmány amellet is hoz érveket, hogy mennyivel hatékonyabban működik a bejelentés, mint visszaélés-feltárási eszköz azoknál a szervezeteknél, ahol erre vonatkozó **tréningek** tudatosítják a kapcsolódó feladatokat a kollégákban.

Dr. Gajdos Márton CIA, CISA, CFE

BEMSZ Elnök

ABT Treuhand Csoport Partner